

KULTTUURIYMPÄRISTÖ SEINÄJOELLA

- MITÄ SE ON?

Susanna Siro

Seinäjoki
Museopalvelut

Kulttuuriympäristö Seinäjoella – mitä se on?

Johdanto

Kulttuuriympäristö on realisoitunut käsitteestä sanaksi, josta on tullut osa tämän päivän keskusteluja. Ennen kulttuuriympäristö oli osa kulttuuriperintöä, joka sekkin on rantautunut puhekielemme käsitteestä.

Mitä kulttuuriympäristö oikeastaan on tai mitä se tarkoittaa? Merkityksiä on monia ja jokaisella paikkakunnalla sillä on omanlaisensa piirteet.

Kulttuuriympäristöä ovat rakennukset, rakennetut alueet, pihat, puistot, liikenneväylät ja rakenteet, maisemat, joissa näkyy ihmisen toiminnan vaikutus. Sitä ovat myös maisemassa, maaperässä tai veden alla säilyneet ihmisten tekemät muinaiset rakenteet ja muodostelmat. ⁱ

Kulttuuriympäristöjen kautta pääsee tutustumaan alueen historiaan, kaupunkioloihin ja elinkeinoihin, mutta ne kertovat myös alueen taloudellisista mahdollisuuksista sekä ihmisen tavoitteista, ihanteista ja pyrkimyksistä. ⁱⁱ

Kulttuuriympäristö on jatkuvasti muuttuva, mutta säilyttääkseen vetovoimaisuuden, historiallisen syvyyden ja arvokkaat ominaispiirteensä, luontotyyppineen sekä kasvi- ja eläinlajeineen, sen hoitaminen vaatii suunnitelmallisuutta. Kulttuuriympäristöä ei ole tarkoitus museoida, vaan kehittää sitä edelleen suunnitelmallisesti ja käyttää sitä alueiden voimavarana. On tärkeää, että otamme kulttuuriympäristömme huomioon toimissamme, talojen, teiden ja aitojen rakentamisessa, pihojen ja puutarhojen suunnittelussa ja muissa maisemanhoitotoimenpiteissä. ⁱⁱⁱ

Myös maakuntamuseon rooli on osittain muuttumassa. Museoasetuksella määritellään maakuntamuseon tehtävät, joista yksi on kulttuuriympäristön säilymisen edistäminen. Maakuntamuseo edustaa maakunnallista näkemystä kulttuuriympäristöstä, samalla kun se on myös paikallista. Tällä hetkellä maakuntamuseossa pääsääntöisesti ohjataan, neuvotaan ja annetaan lausuntoja, mutta museo on myös oivallinen taho toteuttamaan lainsäädännössäkkin määrättyä osallistamista. Yleisön mukaan ottaminen määrittelemään sitä, mitä kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt ovat, on voimistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Toisaalta kulttuuriympäristöihin liittyvä tallennustyö on hyvin tärkeä osa museon toimintaa etenkin tänä päivänä, kun muutos on kaikessa nopeaa. Myös kulttuuriympäristökasvatus on osa museon tehtäväkenttää.

Valtakunnallisesti maakuntamuseoiden kulttuuriympäristönhoitotehtävät ovat monen kirjavia sekä sisällön että henkilöresurssien suhteen. On jopa alueita, joissa ei ole lainkaan kulttuuriympäristöön liittyvien tehtävien hoitoa. ^{iv}

Lähtökohdat

Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseossa päätettiin kartoittaa seinäjokelaisten näkemyksiä kulttuuriympäristöstä. Hankkeen tavoitteena oli kartoittaa miten ihmiset käsittävät ja kokevat kulttuuriympäristöään. Alueen rajauksena pidettiin keskusta-aluetta niin että rajoina toimivat joki, rautatie ja Aalto-keskus ympäristöineen.

On mielenkiintoista nähdä esimerkiksi, miten säilytettäviä rakennuksia arvotetaan: ulkonäön, suunnittelijan, sijainnin vai toiminnan kautta. Tämä olkoon hypoteesina sille mitä kyselystä voi tulla.

Kulttuuriympäristöön liittyvät tehtävät ja lainsäädäntö sekä toimijoiden roolit ovat juuri nyt suuressa muutoksessa.¹ Tämän lisäksi Seinäjoen kaupunki on kasvanut kuntaliitoksien myötä ja sen kaupunkikeskusta on suuren muutoksen kohteena.² Suunnitelmia on myös tulevaisuuteen.

Tästä syystä on tärkeää tehdä kartoitusta, miten tavalliset ihmiset kokevat ja käsittävät kulttuuriympäristön. Hankkeen tarkoituksena on myös löytää tapoja tehdä yhteistyötä sekä vaikuttaa asukkaiden mahdollisuuksiin osallistua.

¹ Kulttuuriympäristöasioiden hoitoa koskeva toimintaympäristö tulee muuttumaan merkittävästi vuonna 2019 voimaan astuvan maakuntauudistuksen myötä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), maakunnan liitot, museoviranomaiset (Museovirasto ja maakuntamuseot) sekä kunnat ovat viranomaisia, joiden vastuulle kuuluu kulttuuriympäristöä ja maisemia koskevia tehtäviä. Maakuntauudistuksen myötä ELY-keskukset ja maakunnan liitot lopettavat toimintansa. Tilalle tulevat uudet itsehallinnolliset maakunnat ja valtakunnallinen valtion lupa- ja valvontavirasto. Myös kuntien rooli on muuttumassa maakunta- ja kuntauudistuksesta sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutoksista johtuen. Kunnan elinvoima-, sivistys- ja hyvinvointirooli korostuu maakuntien perustamisen myötä. Museovirasto toimii Suomessa valtakunnallisena kulttuuriympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijaviranomaisena. Alueellisella tasolla Museovirasto on sopinut tehtävien työnjaosta maakuntamuseoiden kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla keväällä 2017 valmistuneessa ehdotuksessa museopoliittiseksi ohjelmaksi käsitellään myös kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien järjestämistä tulevaisuudessa. Alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät esitetään jatkossa hoidettaviksi alueellisissa vastuumuseoissa. Näihin tehtäviin kuuluvat muun muassa kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät (hallinnollinen ja fyysinen suojeleminen, kehittäminen, tiedon tuotanto, neuvonta ja viestintä, sidosryhmätyö). Maakuntamuseoiden asema ja tehtävät perustuvat museolakiin (729/1992). Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää museon maakuntamuseoksi ja sille maksetaan alueellisten tehtävien vuoksi korotettua valtionosuutta. Korotetun valtionosuuden edellytyksenä on, että museolla on suunnitelma alueellisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista, joista museot neuvottelevat Museoviraston kanssa nelivuotiskausittain. Valtioneuvoston museoista annetun asetuksen (1192/2005) mukaan maakuntamuseon tehtävänä on: 1) edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan; 2) huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta; 3) antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä; 4) huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu; 5) suorittaa opetusministeriön antamat muut tehtävät.

http://minedu.fi/documents/1410845/3956635/Maakuntamuseoselvitys_190617.pdf/208c2256-495c-4d41-b575-dbae7a1b9cdb 11.12.2017

² **Seinäjoki ottaa harppauksen kohti uutta aikaa seuraavan parin vuoden aikana, kun keskustan isot kehittämishankkeet pääsevät vauhtiin. (2015)**

Keskustan kaava valmistui kesällä. Suunnitelmissa maanalainen pysäköintilaitos sijoittuu Vekseli aukion alle. Aukiosta halutaan uusi kohtaamis- ja tapahtumapaikka. Tulevien vuosien aikana Seinäjoen keskusta kokee melkoisen muodonmuutoksen, sanoo Seinäjoen kaupungin kehittämisspäällikkö Sami Mäntymäki. Uusi Seinäjoki on entistä kaupunkimaisempi, tiiviimpi ja viihtyisämpi. Se on houkuttava ja toimelias, sopivassa skaalassa urbaani olohuone. Keskustan kaavan valmistuminen kesällä vauhditti muun muassa maanalaisen pysäköintilaitoksen, sen kannen ja kävelykaduksi muotoutuvan Koulukadun sekä Ilkan, Oma Säästöpankin ja Osuuspankin torikortteleiden suunnittelua. Kaikkein perusteellisimman kasvojenkohotuksen kokee asemanseutu. Tavoitteena on, että asema- ja ratapiha-alueiden maanluovutuksista on sovittu valtion maanomistajatahojen kanssa viimeistään ensi vuonna. Kehityskaari on pitkä. Asemanseudun asuinrakennukset ja liikekiinteistöt valmistuvat vaiheittain vuosien saatossa. Sillä välin alueelle rakentuu väliaikaisia kulttuuria ja liikuntaa palvelevia olohuoneita. Haluamme herättää alueen eloon ja avata aivan uudenlaisen näkymän tulevaisuuden Seinäjoesta! Pohjoiskeskustan ja kansalaisopiston alue on uudistumassa kaupunkiasumiseen. Itikanmäen kevyenliikenteen silta avaa uuden yhteyden kaupunkiin. Ruuan ja luovien alojen maustama Itikanmäen alue saa oman profiilin ja kaupunginosa alkaa kukoistaa.

<http://www.seinajoki.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2015/01/N0SeXbJY5.html.stx> 11.12.2017

Kulttuuriympäristöön liittyy monta eri tahoa ja tasoa, joilla toimitaan. Se on sekä kansainvälistä että valtakunnallista. Kansainvälisestä toiminnasta vastaa UNESCO. Euroopan Neuvoston hyväksymä Faron yleissopimus on puitesopimus, joka kokoaa yhteen kattavan joukon kulttuuriperintöön liittyviä näkökulmia ja kysymyksiä. Faron sopimuksen taustalla on ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, jossa sivistykselliset oikeudet sisältävät oikeuden kulttuuriperintöön. Sopimuksen mukaan kulttuuriperinnön säilyttäminen ja arvostus liittyvät myönteisesti arkielämän laatuun.^v Suomessa valtakunnallisesti toimintaa ohjaa Ympäristöministeriö sekä Museovirasto. ELY keskuskeskukset ja maakuntaliitot ovat myös valjastettu aktiiviseen kulttuuriympäristötyöhön yhdessä maakuntamuseoiden kanssa. Tämän lisäksi kulttuuriympäristötyöhön osallistuu lukuisa joukko yksityisen sektorin toimijoita, kuten Pro Agria, Maa- ja kotitalousnaiset, Kotiseutuliitto, Museoliitto muutamia mainitakseni.

Kulttuuriympäristöön vaikutetaan ympäristöministeriön hallinnonalalla usean eri säädöksen kautta. Ministeriön hallinnonalaan kuuluvista vajaasta 150 laista ja niihin liittyvistä asetuksista kulttuuriympäristö-käsite löytyy kahdesta varsinaisesta substanssilaista ja yhdestä asetuksesta: maankäyttö- ja rakennuslaista (MRL, 132/1999) ja rakennusperinnön suojelemisesta annetusta laista (RPL, 498/2010) sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksesta (MRA, 895/1999). Näiden lisäksi sana kulttuuriympäristö esiintyy kolmessa viranomaisten tehtäviä koskevassa säädöksessä, jotka ovat ympäristöministeriön työjärjestys (1287/2015), laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (897/2009) sekä valtioneuvoston asetus ympäristöministeriöstä (1286/2015).^{vi}

Valtioneuvoston päätöksellä 20.3.2014 hyväksytyssä Valtakunnallisessa kulttuuriympäristöstrategiassa 2014-2020 kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan ihmisen toiminnasta tai ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta syntyneitä, erilaisia ja eri-ikäisiä elementtejä käsittävää kokonaisuutta, eli ihmisten päivittäistä ympäristöä, joka sisältää myös aineettomia merkityksiä. Kulttuuriympäristön on katsottu aikaisemmissa selvityksissä koostuvan rakennetusta ympäristöstä, muinaismuistoista ja kulttuurimaisemasta, eli kulttuuriympäristöä on lähestytty ensisijaisesti sen suojelun kautta.^{vii}

Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteena on, että ihmiset arvostavat lähiympäristöään ja toimivat aktiivisesti sen hyväksi. Hyvin hoidettu ja elinvoimainen kulttuuriympäristö lisää ihmisten hyvinvointia. Sillä on tärkeä merkitys elinkeinojen kehittämisessä ja viihtyisän asuinympäristön luomisessa.

Strategian vision mukaan kulttuuriympäristö on hyvinvoinnin ja elinvoiman lähde. Tavoitteena on, että

- Ihmiset arvostavat kulttuuriympäristöä ja toimivat aktiivisesti sen hyväksi.
- Hyvin hoidettu kulttuuriympäristö elää ajassa ominaispiirteensä säilyttäen.
- Julkishallinnon voimavarat on suunnattu ohjaamaan kulttuuriympäristön hallittua muutosta.
- Kulttuuriympäristön monimuotoisuus avaa elinkeinoelämälle menestymisen mahdollisuuksia.^{viii}

Visio vuodelle 2020: Kulttuuriympäristö – hyvinvoinnin ja elinvoiman lähde Ihmiset arvostavat kulttuuriympäristöä ja toimivat aktiivisesti sen hyväksi. Hyvin hoidettu

kulttuuriympäristö elää ajassa ominaispiirteensä säilyttäen. Julkis- hallinnon voimavarat on suunnattu ohjaamaan sen hallittua muutosta. Elinkeino- elämälle kulttuuriympäristön monimuotoisuus avaa menestymisen mahdollisuuksia. ^{ix}

Kulttuuriympäristön suojelutavoitteita määritetään arvottamalla. Arvottaminen tapahtuu suhteessa alueenkäyttötavoitteisiin. Hyvä arvottaminen voidaan tehdä vain hyvän inventoinnin avulla. Kulttuuriympäristö voi olla myös rumaa ja todiste asiasta, jota ei haluta muistella. Kauneus ja rumuus ovat kuitenkin suhteellisia käsitteitä, jotka tulisi pitää erossa kulttuuriympäristöä arvotettaessa. Suomalaisen sananlaskun mukaan ”kauneus on katsojan silmässä”. ^x

Kartoitus ja menetelmät

Hankkeen aineistonkeruumenetelmiksi valittiin eHarava-kysely sekä käytännön osallistamistehtävinä karttatehtävä sekä kulttuuriympäristökävelyt.

Koska hankkeen toteutusaika oli lyhyt, päätin kartoittaa tapahtumia, joihin voisi osallistua karttatehtävän kanssa. Lisäksi lähetin sähköpostia kulttuuritoimijoille ja keskustan alueen kouluille. Koulut käsittivät sekä peruskouluja että toisen asteen oppilaitoksia. Ammattikorkeakoulun jätin pois, koska minulla oli heiltä aineistoa mtj Susanna Tyrväisen museologian kandidaattiesitelmästä syksyltä 2016.

Sain vastauksia kahdelta lukion opettajalta sekä kulttuuripuolelta oma kerhon vetäjältä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa kävin keskustelemassa mahdollisista tulevista tapahtumista. Tavoitteena oli lisäksi löytää tapoja tehdä osallistavaa työtä sekä yhteistyökumppaneita jatkoa varten.

eHarava:

Kysely oli avoinna 26.10. – 27.11.2017, sitä markkinoitiin netissä. Kyselyssä karttatehtävät sekä mobiililaitteen käyttö tuottivat haasteita. Kysely rakentui taustakysymyksistä, monivalintakysymyksistä, kahdesta karttatehtävästä sekä avokysymyksistä. Kyselyssä keskityttiin saamaan käsitys siitä, mitä asukkaat ajattelevat kulttuuriympäristöstään ja sen merkityksestä. Osa kysymyksistä keskittyi muutokseen, osa identiteettiin. Kartalle toivottiin vastauksia säilytettävistä, hävitettävistä sekä merkityksettömistä kohteista, halutessaan valintaansa sai perustella. Vastauksia tuli yhteensä 204.

Karttatehtävä:

Seinäjoen kaupungin keskustasta teetettiin kolme erilaista A0 kokoista karttaa; yksi ilmakehän kuva, yksi opaskartta sekä yksi kartta, jossa rakennukset on massoiteltu ja katuverkko näkyvä viivoina. Ryhmissä tehtäväksi annettiin merkitä pinkeillä lapuilla hävitettävät/merkityksettömät kohteet ja vihreillä lapuilla säilytettävät kohteet. Tässä ei kerätä muita tietoja, eikä valintoja tarvitse perustella. Dokumentoidaan valokuvin ja keräämällä laitettut tiedot ylös taulukkoon. Eri kertojen poiminnat laitetaan ensin omiin keruusiinsa ja lopuksi tehdään tästä yhteenveto.

Kulttuuriympäristökävelyt:

Kävelyt olivat noin 50 minuutin mittaisia kierroksia Seinäjoen kaupungin keskustassa. Jokainen kävely oli erilainen reitiltään. Kävelyn aikana havainnoitiin erilaisia kohteita ja asioita sekä valokuvattiin. Kolmella ryhmällä oli tehtävän anto, jonka oppilaat suorittivat kävelyn aikana.

Kävelyihin osallistui neljä eri ryhmää. Kaikki olivat Seinäjoen lukion ”pakollisia” kursseja. Kolme ryhmää oli kuvaamataidon ryhmiä ja yksi biologian ryhmä. Kulttuuriympäristö teema soveltui näihin kursseihin sisällöllisesti hyvin.

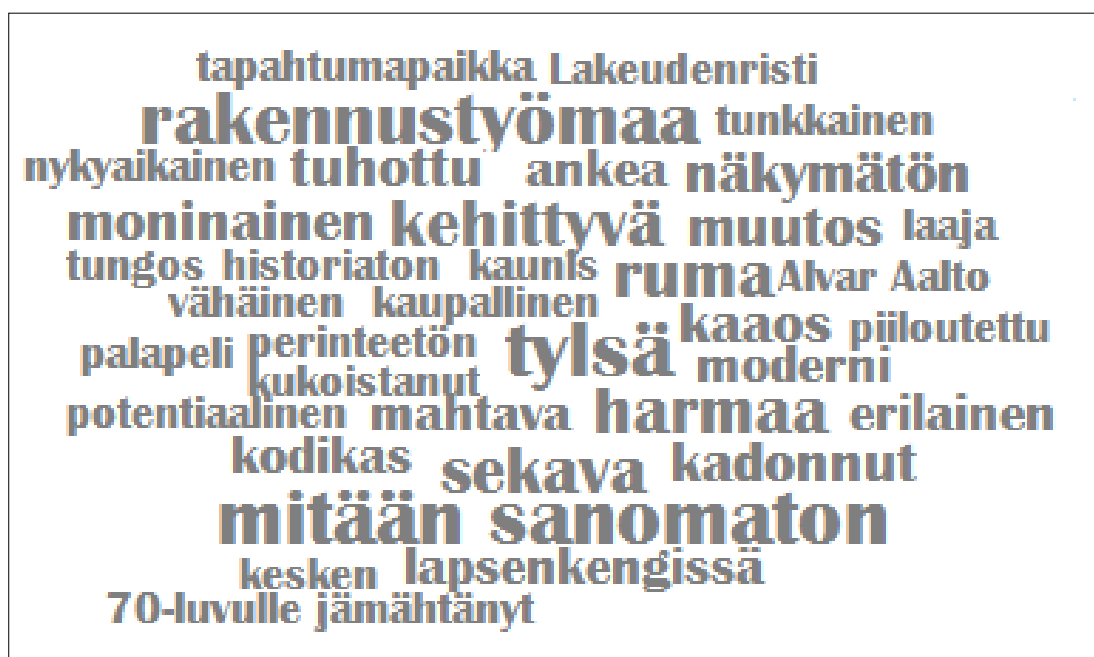
TULOKSIA

eHarava:

Vastaajia oli yhteensä 204, joista 60 % oli naisia. Vastaajista 26 % kertoi kuuluvansa 16 – 20 -vuotiaiden ikäryhmään, seuraavaksi eniten vastasi 31- 40 ja 51 -64 -vuotiaat. Suurin vastaajaryhmä 11,8 % kertoi asuvansa Seinäjoen keskustassa. Muita yli kymmenen vastaajan asuinalueita olivat Alakylä, Kärki, Törnävä ja Pajuluoma. 32 % vastaajista koki kulttuuriympäristöllä olevan merkitystä arkielämässä, 54 % vastasi sillä olevan jonkin verran tai vähän merkitystä arkielämässään.

75 % vastaajista hyväksyi rakennuksien uudelleen käytön, lisärakentamiseen suhtautui myönteisesti 57 % vastaajista. Julkisivumuutoksiin myönteisen vastauksen antoi 52 %, 37 % oli neutraalilla kannalla. Viheralueiden lisäämiseen sekä puistojen vähentämiseen oli selkeä kanta, lähes 70 % vastaajista halusi lisätä viheralueita eikä puoltanut puistojen vähennyksiä.

Katuverkon muutoksien ja korttelimuutoksien puolesta oli noin 50 % vastaajista, neutraalin vaihtoehdonkin valitsi lähes 40 prosenttia. Autoton keskusta väittämä sai eniten hajontaa aikaiseksi vastaajien kesken. Puolesta vastasi 27 % ja vastaan 39 % vastaajista. Julkisen taiteen lisäystä kannatti 69 prosenttia vastaajista.

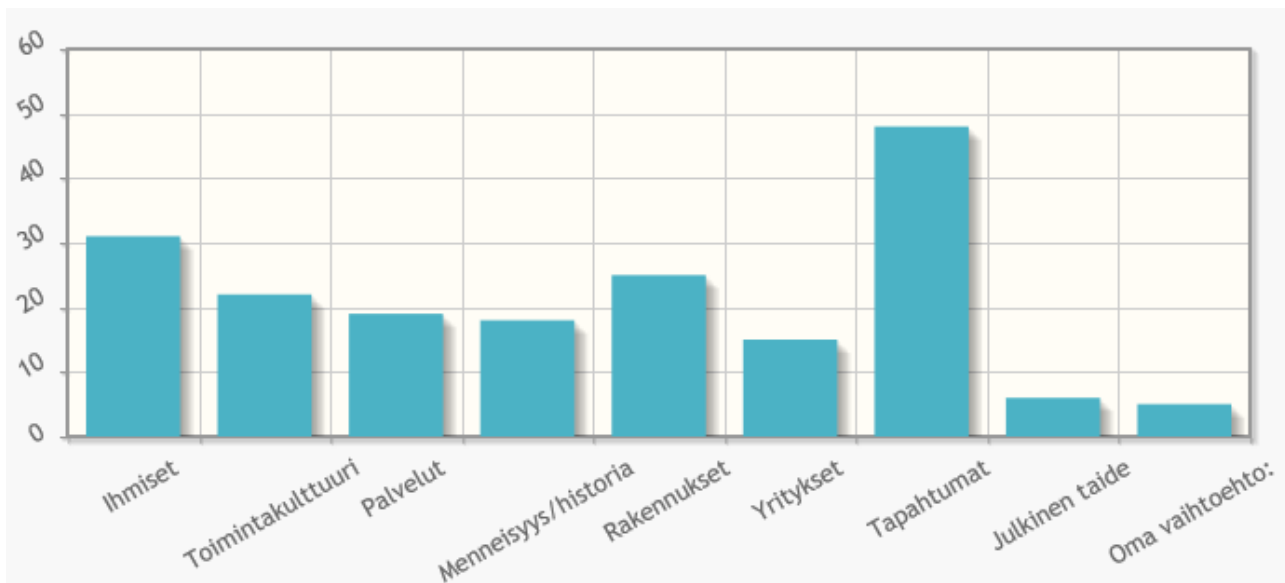

Kuva 1: Näillä sanoilla asukkaat kuvaavat Seinäjoen kaupunkikeskustaa.

Nro ▲		1	2	3	4	5	6	Yhteensä
1	helppo liikkua, kadut, tiestöt, kulkuväylät	3	4	3	14	14	25	63
2	siisteys, roskattomuus, auraus ja hiekoitus toimivat	2	5	5	13	16	23	64
3	luonto, vihreys ja puistot osana kaupunkikeskustaa/asuinalueita	3	2	9	13	16	21	64
4	visuaalisuus, julkinen taide, patsaat	4	5	14	14	13	14	64
5	rakennukset, monipuolinen rakennuskanta, joka kertoo omaa tarinaansa	6	3	5	13	16	21	64
6	palvelut, kaikki tarpeellinen helposti saavutettavissa	4	6	4	6	15	29	64
		22	25	40	73	90	133	383

Taulukko 1. Tässä kysytään: Mikä tekee Seinäjoesta Seinäjoen?

Vastaus on yksiselitteisesti: Tapahtumat ja ihmiset. Myös antamissaan perusteluissaan ihmiset pitävät olemassa olevia tapahtumia vetovoimaisina sekä kertovat yritteliäisyydestä kaupungissa. Ihmisistä kommentoidaan, että ”täällä on kaikki hyvät tyypit”.

Taulukko 2. Mitä pidät tärkeänä Seinäjoen kehittämisessä? Merkitse tärkeys järjestykseen seuraavat asiat: (6=tärkein, 1=vähiten tärkein).

Julkiset palvelut *ideat* **sillat** katonäkymät **KAAVA**
 Nähtävyydet aikansa tilanne *hantausmaat* perinteet tavat **torit**
KATUKIVET *kirjasto* **kirkko** *metrit* museot *teatteri* **SANAT**
vanhat historialliset rakennukset ajan kerrostumat
 Patsaat *puistot* kylänraitit **LUONTO** *tiet* **infra**
 musiikki *ihmisen jäljet* **rautatiet** *maisema* **tapahtumia**
graffitit **ääniympäristö** **RAKENNUKSET** *aidat* *vesistöt*
Katufestivaalit *taide* *normaali elinympäristö* **URHEILU**

Kuva 2.
Nämä asiat kuuluvat vastaajien mielestä kulttuuriympäristöön.

eHarava-kysely

- säilytettävät: Apila-kirjasto, Lakeuden Risti, Lakeudenpuisto, Keskuspuisto, Seurahuone, Talvitientalo, Kaarakantalo, Suojeluskuntatalo ja puisto, Nuorisokeskus, vanha keskussairaalan alue
- voidaan luopua: Pollarintalo, Matkakeskus, Lehtisen tavaratalo, Lidl, Lakeudenpuisto

Perusteluina vastaajat käyttivät:

Kirjat ja tieto ✕ vihreyttä ✕ **HISTORIAA** ✕ kaunis vanha rakennus ✕ **kaupungin merkittävä maamerkki** ✕
Kaupungin paras puisto keskustassa ✕ upea, moderni maamerkki ✕ Helmi
Seinäjoen keskustassa ✕ viihtyisä paikka ✕ **TOIMII HYVIN** ✕ Puistot ovat
kaikista tärkeimpiä paikkoja ihmiselle luoda omakohtainen
kulttuuriympäristö

ei hyvä – ankean näköinen – suttuisen näköinen – keinotekoista
toimintaa Anttilan lopetettua -- Hyvälle paikalle rakennettu
laatikkomarketti...ei voita Kauppalantaloa ulkonäössä -- Ruma
perusrakennus 13 tusinassa. Ei tarvitse säilyttää täällä, niitä on muualla
Suomessa kymmeniä

Karttatehtävä

Karttatehtävä tehtiin kahdeksassa erilaisessa ryhmässä. Ensimmäinen tehtiin yleisötilaisuudessa kirjastossa 25.10.2017. Tehtävän tekijöitä oli noin 25, vastaajat olivat enimmäkseen rakennetusta ympäristöstä kiinnostuneet keski-ikäiset ja sitä vanhemmat ihmiset. Tässä ryhmässä aluksi hämmensi hävitettävien/merkityksettömien kohteiden merkintä. Karttatehtävä teetettiin ennen kuin tilaisuudessa alettiin esitellä Seinäjoen keskusta-alueen rakennetun kulttuuriympäristön inventointia ja arvottamista. Näin siksi, että saimme ihmisten mielipiteet ennen kuin heidän tietoisuuttaan lisättiin. Neljä seuraavaa ryhmää olivat lukiolaisia. Aluksi heitä oli vaikea saada liikkeelle, mutta alkukankeuden jälkeen, alkoi merkintöjä tulla. Yksi ryhmistä poikkesi merkinnöillään. He aloittivat merkinnät hävitettäviä miettimällä. Tämä ryhmä oli kaikkein aktiivisin myös kävelyllä. Peruskoululaisia oli kolme erilaista ryhmää oma kerho toiminnan kautta.

Karttatehtävässä merkittiin 97 eri kohdetta säilytettäväksi, joista eniten merkintöjä saivat Apila-kirjasto, Uimahalli-urheilutalo, Lakeuden Risti ja Aalto-keskus. Hävitettäviä kohteita merkittiin 61 eri kohdetta, joista eniten merkintöjä saivat Anttila/Ostoskulma, Marttilan koulu, Pollarin talo ja entinen paloasema.

Peruskoululaisten karttamerkinnöissä korostuivat seuraavat kohteet:

- Säilytettävät rakennukset: Uimahalli, uimaranta, joki, Seinäjoen lukio
- Hävitettävät rakennukset: Ravikeskus ja Marttilan koulu.

Vasemmalla yleisötilaisuuden merkintöjä, oikealla lukiolaisten merkintöjä.

Yleisötilaisuuden merkinnät

- säilytettävät: Aalto keskus, Vanha keskussairaalan alue, Talvitien talo, Hotelli Alma.
- hävitettävät kohteet: Pollarin talo ja entinen paloasema.

Lukiolaisten merkinnöissä korostuivat:

- säilytettävät: Apila-kirjasto, Lakeuden Risti
- hävitettävät: Anttila/Ostoskulma, Lakeudenpuisto, varastot radan takana, Marttilan koulu.

Karttatehtävän teossa huomasi selkeästi, että peruskouluikäiset sekä keski-ään ohittaneet aikuiset ajattelevat hyvin pitkälle tunteella. Peruskoululaisilla oma koti, kavereiden kodit sekä omat harrastuspaikat ovat merkintöjen kohteena. Päiväkodit he haluavat säilyttää, koulut hävittää.

Aikuisväestölle tärkeää on arkkitehdit, jotka ovat suunnitelleet rakennuksia, sekä menetetyt rakennukset.

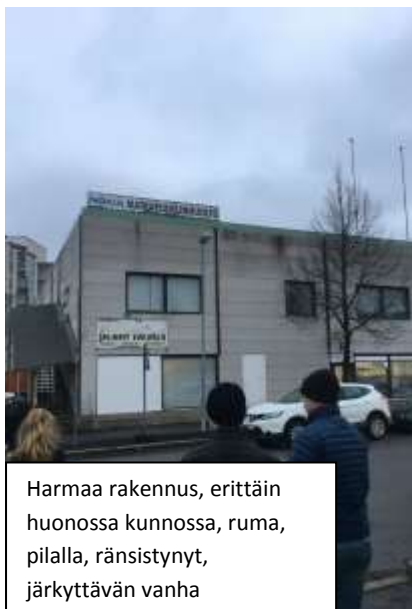
Lukioikäisille merkityksellistä on visuaalinen ilme, he käyttävät reilusti sanaa RUMA. He ymmärtävät rakennuksien arvon eikä kaikki vanha ole rumaa. Mikäli, vanhaa säilytetään, halutaan, että sen ympäristö kertoo samaa tarinaa kuin rakennus. Esimerkiksi Maakunnankadun rakennuksista he ovat sitä mieltä että vanhat huonokuntoisilta näyttävät rakennukset pilaavat kerrostalon ilmeen ja päinvastoin.

Kulttuuriympäristökävelyt

Tein neljä erilaista kävelyreittiä lukion neljälle ryhmälle. Kolme ryhmistä olivat pakollisen kuvaamataito kakkoskurssin oppilaita ja yksi ryhmä biologian kurssin suorittajia. Ryhmien koko vaihteli 20 – 35 oppilasta. Jokaisessa ryhmässä oli ykkös-, kakkos- ja kolmasluokkalaisia. Koska kaikki kurssit ovat pakollisia, olivat ryhmät monenkirjavia. Biologian kurssilla opiskeltiin muun muassa kaupunkiekologiaa. Tälle ryhmälle suunniteltiin kävelyreitti viheralueita silmällä pitäen. Oppilaat havainnoivat ympäristöään ja tekevät siitä kurssin itsenäisen opintosuorituksen.

Kuvaamataidon ryhmät olivat kahden eri opettajan vetämiä. Näiden ryhmien kanssa tehtiin ensin karttatehtävä, jonka pohjalta suunnittelin kullekin ryhmälle soveltuvan reitin ajatellen hävitettäviä reittejä.:

Tässä kuvapöimintöjä lukiolaisten hävitettävistä ja säilytettävistä kohteista

Yhteenvedoa ja johtopäätöksiä

Kulttuuriympäristön ymmärrys on ihmisillä hallussa, enemmän kuitenkin tarvitsisi kiinnittää huomiota havainnointiin. Miten katsomme ja mitä oikeastaan näemme?

Seinäjoella vaikuttaa olevan vastaanottavainen ilmapiiri ajatellen kulttuuriympäristöä. Toisaalta ihmiset ovat huolissaan sen puolesta, mutta ovat kuitenkin aktivoituneet vaikuttamaan omalla mielipiteellään. Käydessäni läpi sekä Tyrväisen aineistoa, että omaani ja Kulttuurituottajien kyselyn vastauksia voi tehdä johtopäätöksen, että Seinäjoen kaupunkikeskusta kaipaa muutosta, sinne toivotaan enemmän ihmisiä kokoavia ja liikuttavia toimintoja. Harmaus puhuttaa edelleen, kuinka siitä päästä, kun matalista rakennuksista ollaan jo pääsemässä.

Sain hyvän vastaanoton kaikkialta, joihin olin yhteyksissä. Jonkin verran Valtakuntamme juhlavuosi verotti osallistujia, koska ohjelmaa oli niin paljon. Hankkeen lyhytkestoisuus oli myös este pitkäjänteiselle suunnittelulle. Aikaan nähden kuitenkin mielestäni keräsin aineiston, jonka tuloksilla on merkitystä.

Seinäjoen asukkaat eivät ole radikaalisti hävittämässä kulttuuriympäristöään, vaan he haluavat kehittää sitä. Apila-kirjaston suosio kaikissa vastausmuodoissa kertoo siitä, että uudetkin rakennukset ja niihin soveltuva käyttö ovat tervetulleita kaupunkiympäristöön. Se, että paljon haaveillaan lisäpalveluista, kahviloista ja tapahtumista on hieman kyseenalaista sen varjossa, että hyvin moni kertoo kulkevänsä keskustassa työn tai muun tarpeen vuoksi, ei aikaa viettämässä. Hankkeen aikana kirjoiteltiin lehdistössä paljon keskustan alueesta ja muuttuvasta kulttuuriympäristöstä.

Kaupunkikuvallisesti ydinkeskusta on suurimmaksi osaksi hajanainen ja jäsentymätön. Tähän vaikuttaa olennaisesti rakennusten vaihteleva massa ja niiden väleihin jäävät epäjohdonmukaiset tyhjät alueet, joihin on muodostettu pysäköintialueita. Katutilat eivät muodosta yhtenäisiä linjoja. Ydinkeskustaa leimaa 1960 – 1980 – lukujen matala laatikkomainen arkkitehtuuri. Hajallaan siellä täällä on nähtävissä kunkin oman aikakautensa edustavia esimerkkirakennuksia.^{xi}

Tarkastelemalla Harvan vastauksia mitä mieltä ollaan ydinkeskustasta yhdellä sanalla, niin tämän lausuman voi allekirjoittaa, se on myös näkyvissä valokuvissa joita lukiolaiset ovat ottaneet.

Tutkijan tunnelmia hankkeesta

Aloittaessani hanketta Seinäjoki oli tuttu opiskeluajoilta sekä harrastuksen piiristä. En silti voi sanoa, että olisin keskustan tuntenut. En ollut aiemmin seurannut lehtiä enkä nettiä, jotta olisin ollut tietoinen niissä käydyistä polemiikeista.

Oli oikeastaan valaisevaa havaita kuinka sitä oikeasti kävelee vain päämääräänsä sen enempiä ajattelematta. Nyt tämän hankkeen ja sen tuomien tehtävien vuoksi vaelsin tunteja kaupungin keskustassa sekä valokuvaamassa että ihmettelemässä mitä kaikkea onkaan? Kaupunki avautui ihan eri tavalla ja monet yleiset väitteet ovat legendaa vailla totuutta. Suurin oivallus, jonka koin oli Kauppakatu. Sen kun kulkee päästä päähän, huomaa sen varrella olevan joka vuosikymmenen rakennuksia ja toinen asia: se on takuulla värikkäin katu Seinäjoella! Tässä kohtaa voisi kysyä oletko samaa mieltä?

Tulevaisuuden suunnitelmia

Kulttuuriympäristö ja sen havainnointi ovat tärkeä osa yhteiskuntaa. Hanke osoitti, että myös seinäjokelaisille kulttuuriympäristöllä on merkitystä.

Jatkossa toteutamme yhteistyössä Seinäjoen lukion kuvaamataidon opettajien kanssa kuvis2 -kurssilla karttatehtävän sekä kulttuuriympäristökävelyn. Näistä tulee osa kurssisuoritusta.

Tämän lisäksi jatkossa varhaiskasvatuksen kanssa pyritään toteuttamaan vastaavanlainen, mutta pienimuotoisempaa. Varhaiskasvatuksen kautta tieto leviää myös koteihin ja näin tavoitamme suuremman joukon asukkaita.

Karttatehtävää ja kulttuuriympäristökävelyä voi jatkossa toteuttaa myös kuntakeskuksissa, jolloin saamme myös sieltä tietoa. Kyläkävelyitä on jonkin verran toteutettu maaseudulla Pro Agrian toimesta, näihin voisi liittää myös dokumentointia mukaan.

Lisätiedon kartuttamiseksi eHarava kysely 2, olisi tarpeen. Siinä voitaisiin keskittyä seuraavan laisiin teemoihin:

- Puretut kohteet, merkitse kartalle purettu kohde, kerro muistosi/kommenttisi siitä
- Mitä merkityksiä kulttuuriympäristöön liitetään
- Miten kulttuuriympäristöä voisi käyttää kaupungin kehittämisessä? Imagon luomisessa? Kaupunkisuunnittelussa? Miten se käännetään voimavaraksi eikä taakaksi?
- Merkitse kartalle kohde, josta haluat kertoa muistosi.
- Miksi jokin kohde on tärkeä?
- Merkitse karttaan kohde, joka herättää ikäviä muistoja? Miksi?

ⁱ <http://www.ym.fi/kulttuuriymparistostrategia> 11.12.2017

ⁱⁱ Mihinä me ollahan? Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo, 2012, 3.

ⁱⁱⁱ <http://m.kangasala.fi/@Bin/136967/Kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6.pdf> 11.12.2017

^{iv} http://minedu.fi/documents/1410845/3956635/Maakuntamuseoselvitys_190617.pdf/208c2256-495c-4d41-b575-dbae7a1b9cdb 12.12.2017

^v <http://www.suomenkotiseutuliitto.fi/faron-sopimus-voimaan-suomessa> 11.12.2017

^{vi} <http://www.ym.fi/download/noname/%7B5AAC64BB-1D9B-44B1-9EE6-AF4F8E840F10%7D/119715> 12.12.2017

^{vii} <http://www.ym.fi/download/noname/%7B5AAC64BB-1D9B-44B1-9EE6-AF4F8E840F10%7D/119715> 12.12.2017

^{viii} <http://www.ym.fi/kulttuuriymparistostrategia> 11.12.2017

^{ix}

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155049/kulttuuriymparisto%20yhteisena%20voimavarana.pdf?sequence=1> 12.12.2017

^x <http://vapriikki.fi/maakuntamuseo/kulttuuriymparisto/> 11.12.2017

^{xi} Seinäjoen keskusta-alueen rakennusinventointi ja toimenpide-ehdotukset osayleiskaavaa varten 2017, Sini Saarilahti, 16. 25.10.2017